

ŞEKER-İŞ

**ŞEKER-İŞ SENDİKASININ
YENİ ANAYASA VE
YENİ TOPLUMSAL
SÖZLEŞME KARŞISINDA
TALEPLERİ**

YENİ BİR ANAYASA VE YENİ BİR TOPLUMSAL SÖZLEŞME KARŞISINDA ŞEKER İŞ SENDİKASININ TALEPLERİ

Yeni Bir Toplumsal Sözleşmeye Doğru

Yeni anayasa henüz ortada yok... Ama nasıl bir anayasa olması gerektiği konusunda çok sayıda öneri ve hazırlık yapıldığı biliniyor. Yeni anayasa ihtiyacının en önemli gerekçesi, bugün Türkiye'nin geldiği yeni toplumsal ve siyasal aşama ve artık geride bıraktığına inanılan militarist anlayışın gölgesidir.

Anayasayı konuşmaya başlayan resmi ya da yarı resmi herkes söze anayasanın **toplumsal bir sözleşme** olduğunu söyleyerek başlıyor. Peki, neden siyasal sözleşme değil? Ya da toplumsal sözleşme ne zaman olur? Önce bu meselenin anlaşılması gerekir.

Anayasaların mutlak monarşileri sınırlandırmak üzere, sivil toplumun baskısıyla gerçekleştirildiği süreçler, sosyal sözleşme diye nitelenebilecek anayasal metinlerin üretilmesine yol açmıştır. Oysa birçok ülkede ve bizde, anayasaların yapım ve ortaya çıkış amacı, devleti veya onun içindeki iktidar alanını daraltmak, sınırlandırmak değil, **toplumun nasıl düzenlenmesi gerektiğini gösteren birer metin** hüviyeti niteliğindedir. Elbette ki, bu tür gelişmelerin sonrasında ortaya çıkan anayasalar, toplumsal sözleşme niteliğini taşımazlar. Onları **siyasal sözleşme metni** olarak değerlendirmek doğrusu olacaktır.

Anayasa meselesini tartışanların çoğu kere düşünmeden konuştukları hususlar, aslında farkına varılmadan belli bir anayasal anlayışın yahut belli bir dünya görüşüne dayanan anayasa anlayışının kabul edilmesi, var sayılmasına yol açmaktadır.

Hiç şüphesiz ki, anayasalar belli bir **dünya görüşüne ve felsefeye** sahiptirler. Onların kavramsal çerçevesini bu gözle değerlendirince, **sivil mi yoksa politik toplumu mu yansıttığını**

söylemenin nedeni de anlaşılabilir hale gelecektir. Bu sebeple **toplumsal sözleşme** olsa ne olur, **siyasal sözleşme** olsa ne olur demeye kalkmak anlamsızdır. Eğer sivil toplumun devleti sınırlandırmasını temel mesele olarak görüyorsak, mutlaka bu ayrıma itina göstermek durumundayız.

Bugüne kadar Türkiye anayasalarının toplumsal sözleşme niteliği taşımadığını söylemek, bu anayasal metinlerin bütünüyle **devletin toplum karşısındaki konumunu güvence altına alan, onu sürdürmeyi esas amaç olarak telakki eden bir anlayışla yapıldığını söylemektir**. Devletin toplum ve birey karşısındaki gücü, şimdiye kadar Türkiye'ye sivil, **toplumsal sözleşme** yapma fırsatı bırakmamıştır. Bu dönemde Şeker- İş sendikası olarak, hazırlanacak yeni Anayasanın toplumsal bir sözleşme doğru bir fırsat olarak değerlendirmekteyiz.

Anayasanın Kimliği ve Milli Devlet

Yeni bir anayasa yapma konusunda en çok gündeme gelen hususlardan biri, **anayasanın kimliği**yle ilgilidir. Kendisini liberal diye nitelendiren bazı kesimlerin, yeni anayasayı **kimliksiz bir anayasa** olarak ya da **etnik kimliklere referans veren bir anayasa** (bu iki talep arasındaki çelişki ayrı bir meseledir) olarak tasarımları veya böyle bir anayasa istemeleri, ciddi sorunlara işaret etmektedir.

En önemlisi, yeryüzünde bugün geçerli olan sistem, **milletler ve milli devletler sistemidir**. Türkiye'nin yapacağı anayasa, milletlerarası hukukla münasebetleri de dâhil, ülkenin tüm varlığını da kuşatacağı için, milli kimliğe dayanan, adı üzerinde **Türkiye Anayasası** olacaktır. Herhangi bir etnik kimliğin anayasada referans teşkil etmesi, **millet kimliğinden** daha geriye gidişi ifade eder ki, anayasaların ortaya çıkış süreciyle bu arkaik yapılar arasında bir ilişkinin olmaması dikkate alındığında, bu önerinin tutarsızlığı daha iyi görülebilir.

Anayasalar, **kuşatıcı ve bütünü kapsayıcı**, esas olarak **eşit yurttaşlar hukukunu** güçlendirecek bir şekilde ve onu da si-

vil toplumda temellendirecek bir yaklaşımla, ele aldıklarında **toplumsal sözleşme** niteliğine kavuşurlar. Bugün ihtiyacımız sivil bir toplumsal sözleşme yapmaktır.

Birey Özgürlükleri ve Anayasa

Anayasa, bilindiği üzere temel olarak bireyi devletten koruyan, devletin iktidarını birey karşısında sınırlandıran, bireyin özgürlüklerini düzenleyen, bir nevi devlet ile vatandaş arasındaki bir sözleşmedir.

Ülkemizde anayasaların yapımları her zaman sorunlu şekillerde ortaya çıkmıştır. Dünya da genelde bireylerin çabalarıyla ortaya çıkmış ve kazanılmış hakları belirleyen anayasalar tarihimizde bir nevi lütuf olarak bireylere sunulmuştur. Hâlbuki hukuk ve anayasalar toplumun bütünü ve değerlerini yansıtan belgeler olmalıdır.

Anayasa toplumu şekillendirmeye çalışmaktan çok mevcut şeklin bir tezahürü olmalıdır. Aksi takdirde meşruluğunu kaybeder ve sosyal hayatta geri teperek toplumsal sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Ülkemiz anayasaları toplumun şeklini anlatmaktan çok toplumu şekillendirmeye yönelik olması sebebiyle çoğunlukla kabul görmemiş, eleştirilmiştir. Kimi çevrelerce özgürlükçü haklar tanıyan anayasalarımız dünyanın siyasi ve demokratik açıdan gelişmiş ülkeleriyle kıyaslandığında çokça geri ve gerek uygulanış gerekse yapılaş aşamaları sorunlu, hukuksuz ve usulsüzdür. Bir anayasanın kaynağı bireyler ve toplum olmadığı sürece hiçbir anlam ifade etmemektedir. Genelde tarihimiz lütuf olarak hazırlayanları tarafından nitelendirilen ve verdiğimiz gibi alırız ifadeleriyle aslında nasıl mantiki yapılarla hazırlanıp değiştirildikleri ortadadır.

Bu düşünce yapıları yüzünden toplumun ve bireylerin hakları asgari ölçülerde geliştirilerek hatta kısıtlamalara gidilerek veya bütünüyle yok edilerek hukuk sisteminin geri sığ bir yapıya sahip olmasına neden olmaktadır.

Anayasal yapının bütün varoluş sebebi millettir. Yeni Anayasada bu husus dikkate alınarak, milletin devleti ve Anayasası olduğu gerçeği unutulmamalıdır.

Sivil Toplum, Sendikalar ve Anayasa

Sivil örgütler her ne olursa olsun bireysel gelişimin yardımcı kaynaklarıdır. Bunlarda ancak anayasal hak olarak tanınarak ve güvence altına alınarak varlıklarını sürdürebilirler. Siyaset kurumları, sendikalar, vakıf ve dernekler vb. bireylerin haklarını savunan ortak bir paydada gelişmelerini sağlayan yapılardır. Anayasalar bireysel hakları devlet karşısında koruduğu gibi bu yapıları da korumalıdır. Bu şekilde bireylerin kendilerine güvenleri ve yapının meşruluğu sağlanmış olacaktır.

Toplumdan, milletten, bireylerinden uzak, onları şekilden şekle sokmaya çalışan bir anayasa yapmak veya anayasanın yapılış şekli veya uygulanmasında çıkacak sorunlar baştan bir yanlışa yani bütün bu anlattıklarımın temeli olan meşruluk meselesinin ortaya çıkmasına sebep olacaktır.

Meşruluğun kaybı da anayasayı yani devlet ve birey arasındaki sözleşmeyi geçersiz kılarak bozulmalara ve problemlerin tekrar yaşanmasına yol açacaktır.

Bireylerin örgütlü güçleri olan sivil toplum kuruluşlarının talepleri dikkate alınarak hazırlanacak olan Anayasa, milletin devleti ile barışık ve meşru temelli bir toplumsal sözleşme olacaktır.

Şeker-İş sendikası olarak, üyelerimizin ve bütün çalışanların sesi olmak ve sosyal sorumluluğumuzu yerine getirmek arzusunda bir sivil toplum kuruluşu olmamız nedeniyle hazırlanacak olan yeni Anayasada, birey hak ve hürriyetlerini esas alan ve milletin devletini şekillendirecek taleplerimiz kamuoyuna sunulmuştur.

ANAYASANIN HAZIRLANMASINDA YÖNTEM VE YENİ ANAYASANIN GENEL ESASLAR

I. Anayasayı Hazırlamada Yöntem

Bir Anayasanın yapılış usulü, içerdiği hükümler kadar önemlidir. Yeni anayasanın bir toplumsal sözleşme niteliğinde olması isteniyorsa oldukça geniş bir çevreyi içine alan katılımcı bir usulle hazırlanmalıdır. Bu çerçevede sadece siyasi partilerin değil, başta sendikalar olmak üzere sivil toplum örgütlerinin katılımı ile hazırlanmalıdır.

Sendikalar ve sivil toplum örgütlerinin katılımı, diğer temel kanunlarda olduğu gibi formalitenin gerçekleşmesi için ya da mevcut bir metinle sınırlı görüş değerlendirmesinin dışında aktif katılımı ile olmalıdır.

Anayasa yapımı sürecinde halkın bilgilendirilmesi ve bu süreçte katılımın sağlanması yapılacak olan anayasanın uzun ömürlü olması bakımından önemlidir.

Yeni Anayasanın dili açık ve anlaşılır olmalıdır. Türk halkının kullandığı ve genel kabul gören Türkçe kullanılarak, yaşayan Türkçeden uzak, genelin kabul etmediği kavram ve kelimelerden uzak kalınmalıdır.

Anayasa'da gereksiz ayrıntılardan kaçınılmalı, hükümler açık ve net olmalıdır. İleride siyasetin işleyişini krize sokacak uzun ve kapalı ifadelerden kaçınılmalıdır.

Yeni Anayasayı, temsil kabiliyeti yüzde 96 gibi yüksek bir orana ulaşmış, mevcut parlamentonun yapmasının önünde hiçbir engel bulunmamaktadır. Meclis, sorunlu olan 1982 Anayasasının kurucu meclisinin vesayetinden uzak kalmalıdır. Kurucu meclisin meşruluk dayanağı olan darbe hükümetinin yargılandığı bir ortamda, bu meclisin iradesinin aşılmaz olduğu kabul edilemez.

Nihai anayasa metni, Meclis tarafından kabul edildikten sonra mutlaka halk oylamasına gidilmelidir. Ayrıca, Türkiye milletvekillerinin parti merkezi tarafından belirlenerek merkez yoklama ile seçilmesi sağlanmalıdır.

II. Anayasanın Başlangıç Kısmı

1982 Anayasasının en tartışmalı alanlarından birisi de Anayasanın başlangıç kısmıdır. Bu nedenle yeni Anayasada ya başlangıç metnine yer verilmemelidir. Ancak buna rağmen başlangıç kısmı yer alacaksa burada demokrasi, sosyal devlet anlayışı ile hukukun üstünlüğü, insan onuru ve kişi hürriyetine öncelik verilmelidir.

Ayrıca başlangıç metni anayasa metnine dahil sayılmamalıdır.

III. Devletin Temel Nitelikleri

1982 Anayasasının ilk maddesinde olduğu gibi devlet şeklinin Cumhuriyet olduğu ifadesi korunarak devletin üniter yapısı ve milletin ülkesi ve devleti ile bölünmez bütünlüğü ilkesi mutlaka muhafaza edilmelidir. **Devletin milleti değil; milletin devleti olduğu ilkesi açıkça vurgulanarak**, devletin millet için var olan bir organizasyon olduğu unutulmamalıdır.

Sosyal devlet ilkesi korunmalıdır. Sosyal devletin, vatandaşlarına insan onuruna yaraşır asgari bir hayat standardını garanti eden devlet olduğu vurgulanmalıdır. Ekonomik ve sosyal hayata müdahale eden sosyal devletin ancak birey hak ve özgürlükleri ile sınırlandırılabilmesi belirtilmelidir.

Sosyal devlet, toplumdaki eşitsizlikleri rekabete dönüştürecek fonksiyonlara sahip olmalıdır. Sosyal devlet; sosyal hakların, sendikal hak ve özgürlüklerin ve örgütlenme özgürlüğünü geliştirecek bir anlayışla sivil toplumun özerkliğini vurgulayacak şekilde anayasada yer almalıdır. Toplumda bulunan eşitsizliklerin giderilmesi konusunda sosyal devlet, sendikal hak ve özgürlüklerin gelişmesini ve sivil toplumun özerkliğini koruyacak şekilde anayasada yerini bulmalıdır.

Cumhuriyetin niteliklerini düzenleyen madde ise “Türkiye Cumhuriyeti üniter demokratik, laik, sosyal bir hukuk devletidir.” şeklinde olmalıdır. Bu hüküm çerçevesinde devletin resmi dilinin Türkçe olduğu, Türkiye Cumhuriyetinde başkent Ankara, milli marşın İstiklal Marşı ve bayrağın beyaz ay yıldızlı albayrak olduğu gerçeği mutlaka korunmalıdır.

TEMEL HAK VE HÜRRİYETLER

Yeni Anayasada bireyi ön plana çıkaran bir anlayış çerçevesinde insan haklarına dayanan devlet anlayışı benimsenmelidir. Temel hak ve hürriyetlerin bu Anayasada düzenlenenlerle sınırlı olmadığı vurgulanmalı, hak ve hürriyetleri sınırlandıran ödev kavramı terk edilmelidir. Bunun yerine herkesin hak ve özgürlüklerini kullanırken başkalarının haklarına saygı gösterme yükümlülüğü bulunduğu ifade edilmelidir.

Temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılması konusunda Anayasada genel sınırlama nedenlerine yer verilmemeli, hak ve hürriyetler sadece ilgili maddede öngörülen özel sebeplerle ve uluslararası hukukun kabul ettiği ilkeler çerçevesinde ancak kanunla sınırlandırılabilmesi kabul edilmelidir

İnsan hak ve hürriyetlerinin kural olduğu unutulmamalıdır. **Hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasının istisna olduğu** ilkesi özellikle vurgulanmalıdır.

Hürriyetlerin sınırlandırılmasının istisnai bir tedbir olduğu ve sadece zorunlu hallerde ve gerektiği ölçüde sınırlandırılması gerektiği vurgulanmalıdır Bu bakımdan, hak ve hürriyetlerin ölçülülük ilkesi, demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmaması ve bu sınırlamaların hakkın özüne dokunamayacağı açıkça ifade edilmelidir.

Temel hak ve hürriyetler klasik üçlü ayrıma gidilmeden maddeler halinde sayılması şeklinde düzenlenmelidir.

Sosyal devlete mali yükümlülük yüklemeyen haklardan başlanarak en son devletin mali imkanlarıyla sınırlanan haklara yer verilmelidir.

Eğitim ve sağlık gibi temel sosyal haklar devletin mali imkanlarıyla sınırlı olan sosyal haklar olarak kabul edilmemelidir. Bu amaçla Anayasanın 65. Maddesi kapsamından çıkarılmalıdır.

Eđitlik ve ayrımcılığın önlenmesi, temel hak ve hürriyetler kısmında düzenlenmelidir.

Anayasanın kötüye kullanma yasağını düzenleyen 14. Maddesinin 1. Fıkrasındaki düzenlemenin yeni anayasada yer almaması gerekir. Çünkü bu hüküm, bireylerin hak ve hürriyetleri kötüye kullandığı varsayımına dayanmaktadır. Oysa bu hükmün Anayasaların tarihsel gelişimi sürecine bakıldığında konuluş amacının kötüye kullanmanın daha çok devlet tarafından gerçekleştirildiği kabulüne dayanmaktadır. Hüküm devletin temel hak ve hürriyetleri sınırlandırmasında ve kullanımına ilişkin tedbirlerinde kötüye kullanılmasını önlemelidir. Temel hak ve özgürlüklerin kötüye kullanılması yasağı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi hükmü çerçevesinde evrensel hukuka uygun olarak düzenlenmelidir. Bu çerçevede devlete, herhangi bir topluluğa veya kişiye, hak ve özgürlüklerin yok edilmesine veya Anayasada öngörüldüğünden daha geniş ölçüde sınırlamalara uğratılmasına yönelik bir etkinliğe girişme ya da eylemde bulunma hakkının verildiği biçimde yorumlanamayacağı ilkesi belirtilmelidir.

Vatandaşlık tanımı ile ilgili 1982 Anayasasının 66. Maddesindeki mevcut düzenlemenin aynen muhafaza edilmesi gerekir.

Temel hak ve hürriyetlere ilişkin uluslararası sözleşmeler ile kanunların çatışması halinde, kişinin lehine olan hükmün uygulanacağı hüküm esas alınmalıdır.

Yeni Anayasada laiklik ilkesinden ne anlaşılması gerektiği açıkça tanımlanmalıdır. Laiklik ilkesi özgürlük boyutu ile ele alınmalı, din ve devlet işlerinin ayrılmasının yanı sıra, inanç özgürlüğü konusu da Anayasa ile korunmalıdır. Ayrıca **devletin dinler ve inançlar karşısında tarafsızlığı da garanti**

altına alınarak demokratik bir laiklik anlayışına yer verilmelidir.

Yeni Anayasada din eğitimi konusunda zorunluluğa yer vermemeli, ancak devletin gözetim ve denetiminden de uzak tutulmamalıdır. Din eğitimi ve öğretimi devletin gözetimi ve denetimi altında sivil topluma bırakılmalıdır. Din eğitimi ve öğretimi kişilerin kendi isteğine ve küçüklerin de kanuni temsilcilerinin isteğine bağlı olmalıdır.

Eğitim hakkının kullanılmasında, kılık kıyafetinden dolayı kimsenin yükseköğretim hakkından mahrum bırakılamayacağı kabul edilmelidir.

Eğitim dili, resmi ve sivil öğretim kurumlarında Türkçe olmalıdır. Türkçeden başka bir dil Türk vatandaşlarına **eğitim dili** olarak öğretilmemelidir. Eğitim dili dışında **yabancı dil veya kişilerin ana dilinin öğretimi** serbest bırakılarak, kişilerin isteğine bırakılmalıdır.

Yeni Anayasada basın hürriyetinin iletişim özgürlüğü olarak benimsenmesi gerekir.

Yeni Anayasada siyasi partilere üye olma hakkının kapsamı genişletilmelidir. Hakim ve savcılar, kolluk kuvveti ile silahlı kuvvetler mensupları hariç, herkes siyasi partilere üye olabilmelidir.

Seçme hakkına getirilen sınırlamaların kapsamı daraltılmalıdır. Er ve erbaşlar ile askeri öğrencilere oy hakkı tanınmalıdır.

Temel hak ve özgürlüklerin Anayasa yargısı yoluyla etkin bir şekilde korunmasını sağlamak amacıyla Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru yolu tanınmalıdır.

Çalışma hakkı, uluslar arası gelişmeler çerçevesinde değerlendirilerek insan onurunun esas alındığı düzgün bir iş, düzgün bir çalışma mevzuatına temel olacak şekilde Anayasal bir hak olarak yeniden düzenlenmelidir.

Çalışma hayatında cinsiyet ayrımcılığının önüne geçmek amacıyla eşit işe eşit ücret ilkesi yanında eşdeğer işe de eşit ücret hakkı kabul edilmelidir. İş yerinde alt işveren işçileri ile asıl işveren işçileri arasında eşitsizlikleri önleyecek ve iş yerinde hangi tür iş ilişkisi içinde bulunursa bulunsun bütün çalışanların eşit sosyal ve ekonomik haklara sahip olduğu bir çalışma hakkı kabul edilmelidir.

Sendika hakkı, işçiler dışında memurlar, sözleşmeli ve diğer çalışma şekilleri ile iş görenler ile bağımsız çalışanlar, ev hanımlarını ve istek dışı işsizliği de kapsayacak şekilde genişletilmelidir.

Kamu çalışanlarına grev hakkı tanınmalıdır. Yeni Anayasada grev hakkının kamu-özel ayrımı yapmaksızın tüm çalışanlara (Hakim ve savcılar, kolluk kuvveti ile silahlı kuvvetler mensupları hariç), örgütlenme hakkı çerçevesinde eşit olarak tanınmalıdır.

Kamu çalışanlarına tanınan toplu sözleşme hakkının kapsamı sadece mali konularla sınırlandırılmamalı, diğer özlük haklar da toplu sözleşme kapsamına alınmalıdır.

DEVLET TEŞKİLATI

Yeni Anayasa tartışmaları başlamadan önce devlet rejimi olarak parlamenter sistem ya da başkanlık sistemi tartışmaları kesinliğe kavuşturulmalıdır. Öncelikle bu konuda kamuoyu aydınlatılmalı ve bu tartışmalara bir daha dönülmemelidir.

I. Cumhurbaşkanı

Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi esası korunmalıdır. Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi karşısında, bu makamın yetkilerinin de bir anlamı bulunmalıdır. Bir yandan Cumhurbaşkanının yetkilerinin kısıtlanmasından bahsederken diğer yandan halk tarafından seçilmesi tezat bir durumdur. Sembolik nitelikteki bir makamın halk tarafından seçilmesinin siyasal ve pratik bir faydası bulunmayacaktır. Bu nedenle

Cumhurbaşkanının mevcut yetkileri korunmalıdır. Ancak yargı atamalarında yetkisi sınırlandırılmalıdır.

II. Yasama Faaliyeti

Demokratik sistemin sağlıklı bir şekilde çalışabilmesi için köklü geleneklere sahip ve özellikle kendi içinde demokratik işleyecek olan siyasi partilere ihtiyaç bulunmaktadır. Bu sebeple siyasal partilerin parti içi demokrasi ilkelerine uygun işleyişlerinin Anayasal garantileri sağlanmalıdır.

Adayların belirlenmesinde merkeze sınırlı bir kontenjan tanınarak, merkez yoklaması kaldırılmalıdır. Yasama seçimlerinde adayların belirlenmesinde il teşkilatlarının etkinliği artırılmalıdır.

Parti kapatmalarının önüne geçecek, sorumluluğu bireylerle sınırlandırarak bir esas kabul edilmelidir. Partilere de kapatma dışında hazine yardımından mahrum edilme gibi yaptırımlar uygulanmalıdır.

Yasama sorumsuzluğu korunmalıdır. Buna karşılık toplumumuzda bir sorun olarak kalan yasama dokunulmazlığı sınırlandırılmalıdır. Suç işleyen yasama üyeleri hakkında yargılamanın önündeki engeller kaldırılmalı ancak; yasama faaliyetinin kesilmemesi için milletvekilinin tutukluluk ve gözaltına alınma gibi tedbirler alınmadan yargılama faaliyetinin devamı sağlanmalıdır.

Yasama üyeliği, yargılama ve kesinleşen hükmün icrasını düşüren bir neden olmamalıdır. Yargılama sürecine yardımcı olmayan sanık milletvekilinin bu durumu aleyhine yorumlanmalıdır.

Seçim sisteminin demokratik temsili sağlayacak şekilde yeniden kurulması için ülke barajı yüzde 5'e indirilmelidir. Küçük partilerin de temsili demokraside adil katılımını sağlamak amacıyla makul bir seviyede Türkiye milletvekilliği tanınmalıdır.

Seçmenin söz sahibi olabilmesi için tercihli oy sistemi getirilmelidir.

Partilerin ve milletvekili adaylarının seçim harcamalarının denetimi Yüksek Seçim Kurulunca gerçekleştirilmelidir.

Milletvekili seçilen adayı, ticari faaliyetini bırakarak ticari mümessile devretmelidir. Bu mal varlığı ve ticari mümessilin faaliyetinin denetimi TBMM adına bağımsız denetim kuruluşlarına bırakılarak, sonuçları kamuoyuna duyurulmalıdır.

III. Yargının Yapılandırılması

Yargıya bağımsızlığı ve tarafsızlığını şüpheden uzak bir şekilde teminine yönelik olarak yeniden yapılandırılması gereklidir. Bu amaçla yüksek yargı üyelerinin seçiminde bütün birinci sınıf hâkimlerin katıldığı demokratik seçim esasları kabul edilmelidir. Cumhurbaşkanının yetkisi sınırlandırılmalıdır.

Anayasa Mahkemesinin mevcut yapısı korunmalıdır.

Anayasa mahkemesinin görevleri arasında, asker kişilerin yargılanması çıkarılarak bu kişilerin yargılanması Yargıtay'a bırakılmalıdır.

Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru hakkı, kesinleşen yüksek mahkeme kararlarına karşı olmalıdır. Bireysel başvuru hakkı, kişi hak ve hürriyetlerinin ihlali ile sınırlandırılmalıdır.

Hakimler Yüksek Kurulu ve Savcılar Yüksek Kurulunun kararları Danıştay İdari Dava Daireleri Kuruluna itiraz yoluyla götürülebilmelidir.

Üst yargı makamı olarak **askeri mahkemeler ortadan kaldırılmalıdır**. Askeri mahkemelerin varlığı demokratik işleyişe uygun değildir. Bu amaçla, Askeri Askeri Yargıtay'ın görev alanına giren işlerin Yargıtay'da oluşturulacak bir dairece, Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin görev alanına giren işlerin ise Danıştay'da oluşturulacak bir dairece yerine getirilmelidir.

Yüce divan görevinin Anayasa Mahkemesinden alınarak Yargıtay Ceza Daireleri başkanlarından oluşturulacak bir özel daire tarafından yerine getirilmelidir.

Yüksek Askeri Şuranın düzenlemesi anayasadan çıkarılmalıdır. Askeri şura Anayasal bir kurum olmaktan çıkarılarak askeri idarenin iç işleyişi olduğundan kanunla düzenlenmelidir. Bu kurulun kararlarına karşı yargı yolu kapatılmamalıdır.

Sayıştay'ın düzenlenmesi Anayasada korunmakla beraber bütün kararlarına karşı Danıştay nezdinde yargı yolunun açık olması gerekir.

Genel Kurmay Başkanı, Milli Savunma Bakanlığı'na bağlı olarak düzenlenmelidir.

IV. Diğer İdari Esaslar

Olağanüstü yönetim şekli kalmalıdır. Olağanüstü yönetim kararlarına karşı yargı yolunun açık olması gereklidir.

Merkezi idarenin işleyişi dışında, merkezi idarenin taşra teşkilatı mevcut yapısıyla korunmalıdır.

Merkezi idare dışında TRT, RTÜK, ÖZELLEŞTİRME VE ÜNİVERSİTELER gibi idari kuruluşlar **bir Anayasa kurumu olarak düzenlenmemelidir**. Bu kurumların işleyişi ve esasları kanuna bırakılmalıdır.

Kamu adına faaliyette bulunan iktisadi devlet teşekkülleri Anayasa'da yer almamalıdır. Özelleştirmeye ilişkin düzenlemeler Anayasa'da yer almamalıdır. Devletin ekonomik faaliyetleri kanunla düzenlenmelidir ve Özelleştirme uygulamaları, sosyal devlet ilkesi ile çelişmemelidir.

SONUÇ

Türkiye’yi 21. yy’a taşıyacak olan Anayasa; sık sık değiştirilen, ayrıntılı düzenlemelerden uzak bir şekilde, kişi hak ve hürriyetlerinin teminatı olacak modern bir Anayasa olmalıdır. Anayasa, Türk milletinin tamamını kucaklayacak nitelikte çoğulcu esasa dayanmalıdır.

Sosyal devleti Anayasadan çıkarmak isteyen liberal taleplerin esas itibariyle çalışan toplumsal grupların Anayasadan doğan sosyal hak ve özgürlükleri sınırlandırmak veya etkisiz hale getirmek için güçlü olan karşısında güçsüzü korumayacak bir anlayışla bu talepte buldukları bilinmelidir.

Sivil Anayasa yapmak, sivil toplumun güçlenmesiyle amacına ulaşacaktır. Sivil toplum ile sosyal hak ve özgürlükleri etkisiz hale getirecek bir anayasa, liberal bir anayasa olabilir; fakat sivil bir anayasa olamaz. Sosyal haklar, bireysel özgürlüklerin üzerine oturacağı temel bir zemindir. Bu nedenle, Anayasal özgürlüklerin kullanılması açısından sosyal haklar, eşitsizlikleri sınırlandıracak bir anlayışla düzenlenmelidir.